

Банки-учасники зазначеного проекту:

АТ «УКРЕКСІМБАНК»
АБ «УКРГАЗБАНК»
АТ «АЛЬФА-БАНК»
АТ «ПРАВЕКС БАНК»
ПАТ «ПУМБ»
АТ КБ «ПРИВАТБАНК»
ПАТ «УНІВЕРСАЛ БАНК»
ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК»
ПАТ "КРЕДИТВЕСТ БАНК"

**Найкращі практики провідних банків України з питань
фінансового моніторингу**

м. Київ, 2018р.

Мета цього документу - довести до широкого загалу української банківської спільноти:

- найкращі приклади застосування норм чинного законодавства України;
- досвід відомих європейських банків в частині застосування ризик-орієнтованого підходу під час виконання своїх обов'язків у сфері запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення;
- міжнародні норми та підходи щодо їх практичної імплементації.

Варто наголосити, що основним підґрунтям побудови ефективної внутрішньобанківської системи фінансового моніторингу має стати ризик-орієнтований підхід, який дозволить мінімізувати ризики банку, а його застосування у повсякденній роботі - уникати та не допустити залучення банківських послуг до проведення схемних операцій.

При цьому слід розуміти, що при застосуванні ризик-орієнтованого підходу зміст превентивних заходів, що вживаються банком, має превалювати над їх формою.

Кожен з банків може долучитись до даного проекту шляхом:

- надання запитань/тем, які б на його думку доцільно було б освітити у подібних практиках;
- поділитись своїм власним досвідом;
- надання пропозицій стосовно покращення порядку доведення до банківської спільноти найкращих практик та їх застосування у повсякденній роботі;
- з будь-яких інших питань, пов'язаних з фінансовим моніторингом.

Перелік скорочень, наведених у документі

Закон про запобігання	Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»
Закон про банки	Закон України «Про банки і банківську діяльність»
Положення № 417	Положення про здійснення банками фінансового моніторингу, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 26.06.2015
Положення № 369	Положення про порядок здійснення банками аналізу та перевірки документів (інформації) про фінансові операції та їх учасників, затверджене постановою Правління Національного банку України від 15.08.2016 № 369
Меморандум	Меморандум про основи нормалізації відносин між Республікою Молдова і Придністров'ям від 08.05.1997, згідно з яким Придністров'я має право самостійно встановлювати та підтримувати міжнародні контакти лише у економічній, науково-технічній та культурній галузях, а в інших галузях – за згодою Республіки Молдова
Практика відкриття рахунків суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності з Придністров'я	Відповідно до існуючої практики суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності з Придністров'я, які зареєструвались у Республіці Молдова згідно з національним чинним законодавством, мають можливість відкривати у молдовських банках рахунки для обслуговування своїх експортно-імпортних операцій
Політика іноземного банку-кореспондента щодо невизнаних територій	Іноземний банк-кореспондент може вбачати неприйнятно високі ризики у своїй співпраці з контрагентами/проведенні фінансових операцій через свої рахунки за участю осіб з невизнаних територій, у зв'язку з чим його політикою може бути передбачено заборону/блокування/призупинення платежів за участю таких осіб
Ризик для банку щодо невизнаних територій	Ризик використання банку з метою ВК/ФТ в результаті: прямої або опосередкованої причетності до фінансування, пов'язаного з легалізацією кримінальних доходів/фінансуванням тероризму; сприяння уникненню законодавчо встановлених обмежень особами, які мають місцезнаходження на невизнаних територіях, щодо яких застосовані міжнародні санкції та санкції України тощо.

Для попередження такого ризику банк має включити

	невизнані території до сформованого ним списку ризикових держав (територій), відповідно до якого повинні оцінюватися ризики за критерієм географічного розташування держав (територій) учасників фінансових операцій
КБВ	кінцевий бенефіціарний власник (контролер)
ЄДР	Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань
FATF	Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (Financial Action Task Force on Money Laundering)
ВК/ФТ	легалізація (відмивання) коштів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення
ПВК/ФТ	запобігання та протидія легалізації (відмиванню) коштів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення
➤ Пункт 72 розділу V Положення № 417	Банк на постійній основі з урахуванням ризик-орієнтованих підходів зобов'язаний здійснювати аналіз фінансових операцій клієнтів з метою виявлення фінансових операцій, що не відповідають фінансовому стану (оцінці фінансового стану) та/або змісту діяльності клієнта, економічна доцільність (сенс) за якими відсутня, або можуть іншим чином наражати банк на здійснення (залучення до здійснення) ризикової діяльності, що загрожує інтересам вкладників чи інших кредиторів банку, та/або діянь, передбачених Кримінальним кодексом України.
➤ Пункт 6 Положення № 369	Під час здійснення аналізу документів про фінансові операції (наміри здійснення фінансових операцій) банк повинен оцінювати та враховувати ризики за географічним розташуванням держав (територій) реєстрації, місця проживання чи місцезнаходження учасників фінансових операцій на підставі сформованого банком списку ризикових держав (територій), який має включати: держави (території), що віднесені Кабінетом Міністрів України до переліку офшорних зон; держави (території), що не виконують чи неналежним чином виконують рекомендації міжнародних, міжурядових організацій, які проводять діяльність у сфері боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму чи фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення; держави (території), які мають стратегічні недоліки у сфері боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або

фінансуванням тероризму чи фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення відповідно до заяв Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF); держави (території), щодо яких банк самостійно визначив критерії ризиків на підставі інформації, отриманої з інших джерел.

Перелік документів/інформації, їх обсяг, які необхідні банку для проведення оцінки (уточнення оцінки) фінансового стану клієнта та/або змісту діяльності клієнта, та/або аналізу фінансових операцій, економічна доцільність (сене) за якими відсутня, або можуть іншим чином наражати банк на здійснення (залучення до здійснення) ризикової діяльності, що загрожує інтересам вкладників чи інших кредиторів банку, та/або діянь, передбачених Кримінальним кодексом України, визначається банком із застосуванням ризик-орієнтованого підходу.

Застосування ризик-орієнтованого підходу дозволяє банкам самостійно визначати перелік документів/інформації, їх обсяг для різних категорій клієнтів, різних типів фінансових операцій, продуктів/послуг в залежності від визначених банком ризиків, у тому числі ризиків за географічним розташуванням держав (територій) реєстрації, місця проживання чи місцезнаходження учасників фінансових операцій .

Обсяг інформації за такими документами повинен бути достатнім для розуміння банком реальних фінансових можливостей клієнта проводити операції на відповідні суми, а також наявність економічної доцільності в їх проведенні.

Базовим документом для оцінки фінансових можливостей клієнта-юридичної особи є опитувальник клієнта, який, як правило, містить інформацію, необхідну для здійснення аналізу фінансового стану клієнта, а також фінансова звітність, отримана від клієнта.

Якщо банк, проаналізувавши надані клієнтом дані з'ясував, що реальні фінансові можливості клієнта-юридичної особи достатні для проведення фінансової операції на відповідну суму, установив наявність економічної доцільності проведення такої операції та дійшов висновку про відсутність підозри, то ризик використання банку з метою ВК/ФТ є низьким.

Якщо банк, опрацювавши наявну інформацію, виявив невідповідність розміру доходів клієнта-юридичної особи сумі фінансової операції, яку він ініціює, тобто фінансова операція не відповідає фінансовому стану (оцінці фінансового стану) та/або змісту діяльності такого

клієнта, то банк запитує у клієнта додаткові документи, достатні для повного розуміння банком суті та економічної доцільності фінансової операції, а також фінансових можливостей клієнта проводити фінансову операцію на відповідну суму.

I. Рекомендації стосовно порядку проведення аналізу фінансових операцій з контрагентами з Придністровської Молдавської Республіки

Позитивна практика

Ситуативний приклад 1

В банку А обслуговується компанія, яка є виробником соків.

Зазначена компанія подала до Банку імпортерний контракт, контрагентом за яким є компанія, що розташована в самопроголошеній державі - Придністровська Молдавська Республіка (Придністров'я) (далі – ПМР), на закупівлю сировини на умовах оплати після її поставки.

Розуміючи існуючі ризики при співпраці з контрагентами з ПМР Банк проаналізував наступні документи та інформацію:

1. Меморандум.
2. Практику відкриття рахунків суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності з Придністров'я.
3. Політику іноземного банку-кореспондента щодо невизнаних територій.
4. Контракт, в якому зазначені рахунки контрагента з ПМР, відкриті у банку Молдови.
5. Додатково надані клієнтом підтвердуючі документи стосовно наявності реєстрації контрагента з ПМР в якості платника податків Молдови та факт підтвердження сплати зазначених податків.
6. Інформацію, що міститься в реєстрі митних декларацій та підтверджує факт ввезення сировини на територію України за імпортерним контрактом.
7. ПМР включена до сформованого Банком списку ризикових держав (територій), у зв'язку з чим Банк приділив цій фінансовій операції більше уваги.

Виходячи з вищенаведеного Банк прийшов висновку, що обслуговування зазначеного контракту не несе в собі ризики для клієнта та

Негативна практика

Ситуативний приклад 1

В банку Б обслуговується акціонерне товариство, яке має намір укласти експортний контракт з компанією, що розташована в ПМР, на умовах оплати після поставки продукції.

Банк, враховуючи, що контракт експортний, погодив прийняття на обслуговування зазначеного контракту.

Банк формально поставився до аналізу сторін контракту та помилково вирішив, що ризик платежу в даному випадку знаходиться лише на боці іноземного банку-кореспондента.

При цьому Банк не прорахував наступні моменти:

1. Ризик для іноземного банку-кореспондента щодо невизнаних територій може спричинити ненадходження/несвоєчасне надходження валютної виручки. В даному випадку, може постраждати клієнт якого Банк вчасно не зорієнтував та не повідомив про можливі ризики.
2. Відсутність (де-факто) юрисдикції Республіки Молдова на території ПМР унеможливує виконання будь-яких судових рішень у разі невиконання суб'єктом господарювання з ПМР своїх контрактних зобов'язань перед українськими партнерами;
3. Здійснення платежу без ретельного аналізу з боку Банку документів/інформації щодо операції та її учасників може призвести,

Банку.

Висновок: Банком проведені всі заходи по з'ясуванню потенційних ризиків пов'язаних з проведенням операцій з контрагентом з ПМР.

Ситуативний приклад 2

В банку Б обслуговується фізична особа-підприємець А, яка уклала експортний контракт на постачання власної продукції контрагенту, що розташований в ПМР та має рахунок в банку, що також розташований в ПМР. Сума контракту становить 350,0 тис.Євро.

Банком взято до уваги роз'яснення, надане Національним банком України листом від 18.06.1999 № 18-211/1825, з посиланням на відповідне роз'яснення Національного банку Молдови, стосовно того, що жодним з комерційних банків Придністров'я не надано Національному банку Молдови документів для перереєстрації у відповідності до нового законодавства і, як наслідок, не занесено до Основного реєстру банків Республіки Молдова.

Таким чином, всі операції, що проводяться через банки, що розташовані в ПМР, є ризикованими, оскільки зазначені банки не знаходяться під наглядом Національного банку Молдови.

Враховуючи зазначене, Банком оцінено ризик співпраці за таким контрактом як неприйнятно високий та прийнято рішення відмовити клієнту в обслуговуванні за ст.10 Закону про запобігання.

Висновок: така практика є позитивною, оскільки Банком здійснено всі достатні дії стосовно мінімізації ризиків при обслуговуванні зовнішньоекономічних контрактів.

зокрема, до виникнення Ризику для банку щодо невизнаних територій.

Висновок: така практика є негативною, оскільки наражає на ризики клієнта та Банк.

Ситуативний приклад 2

В банку Б обслуговується компанія, яка має укладений імпортерний контракт з контрагентом з Чехії на поставку вин виробництва Молдови.

Банк перевіряв наявність контрагента та банку контрагента в санкційних переліках, проаналізував відповідність товару за контрактом суті діяльності клієнта (клієнт є відомою компанією в Україні по реалізації алкогольної продукції) та взяв на обслуговування контракт.

В той же час, банком не враховано наступні моменти:

- не проаналізовано суть діяльності контрагента з Чехії, який є посередником;
- не з'ясовано виробника продукції, яким є компанія, що розташована в ПМР;
- не здійснено поглиблене вивчення ділової репутації нерезидентів (компанії з Чехії та компанії з ПМР) та зв'язків між ними, зокрема через КБВ;
- не перевірено на предмет ймовірного уникнення законодавчо встановлених обмежень компанією з ПМР, щодо якої могли бути застосовані міжнародні санкції та санкції України;
- здійснення платежу без ретельного аналізу з боку Банку документів/інформації щодо операції та її учасників може призвести, зокрема, до виникнення Ризику для банку щодо невизнаних територій.

Таким чином Банком не в повній мірі

оцінено ризики, які виникають при обслуговуванні такого контракту.

Висновок: така практика є негативною у зв'язку з тим, що вона не дає змоги виявити всі ризики, які містять операції, та свідчить про формальний підхід Банку до здійснення аналізу.